

REFORMA SISTEMULUI DE JUSTIȚIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA
STANDARDE EUROPENE ȘI REALITĂȚI NAȚIONALE
ISBN 978-9975-9581-6-5

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Standarde internaționale

Concluzii:

- Reformele întreprinse de statele în tranziție sunt privite anume prin prisma realizărilor din sfera justiției, eficiența altor reforme scade în situația în care există dubii în ceea ce privește independența justiției și capacitatea acesteia de a răspunde adecvat stării de lucruri.
- Țările din Europa de Est în ultimii douăzeci de ani au obținut realizări importante în procesul de creare a unui sistem de justiție modern, racordat la standardele europene și internaționale. Căile pe care au mers statele în tranziție au fost diferite, dar la baza reformelor au stat principiile statului de drept, democratic, separarea puterilor, colaborarea și respectul reciproc al puterilor, promovarea drepturilor și libertăților umane în calitate de valori supreme. Un rol important în obținerea acestor realizări îl are instituirea unui control democratic asupra structurilor de asigurare a ordinii publice.
- Organismele comunitare și cele specializate oferă o gamă vastă de standarde aplicabile pentru sfera justiției. O bună parte din standardele europene în sfera justiției sînt reflectate de legislația și practica națională, însă există și aspecte ce nu sînt acoperite suficient cum ar fi transparența, utilizarea tehnologiilor informaționale moderne, înregistrarea ședințelor, colaborare cu mass-media și informarea societății.
- În Republica Moldova eforturile de implementare a standardelor comunitare au avut caracter fragmentar, cu diverse priorități legate de soluționarea unor probleme ad-hoc, în loc să se desfășoare sistemic și planificat. Corespunderea unor standarde europene necesită eforturi umane, materiale și financiare considerabile, nu numai din partea sferei justiției ci a întregului sistem statal, pornind de la educația primară și pînă la procedurile de elaborare a legislației naționale.

Recomandări:

- Preluarea și implementarea standardelor internaționale prin abordări complexe, multisectoriale și asigurarea acestor activități cu resurse materiale, financiare și umane adecvate.
- Reformele în justiție necesită abordare strategică, metodologică și complexă, cu estimare a impactului social, administrativ, financiar. Reformele ad-hoc și pentru soluționarea unor probleme curente provoacă deficiențe și instabilitate a sistemului.
- Propagarea standardelor internaționale, instruirea justițiarilor cu referire la acestea, de la general la tematic, pe toate domeniile. Un rol aparte în acest proces îl poate avea Ministerul justiției, care datorită atribuțiilor sale, realizează cooperarea internațională și instituțională în domeniu.
- Promovarea și punerea în aplicare a unor mecanisme noi pentru implementarea controlului public în sfera justiției, precum și controlul democratic asupra activității organelor de drept la general.
- Introducerea în programele și curricula de formare inițială și continuă a judecătorilor și procurorilor a subiectelor ce țin de standardele europene privind rolul societății civile în sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției.

Independența justiției

Concluzii:

- Justiția nu este, deocamdată, tratată egal celorlalte două puteri, cu respectul și distanța necesară, ea este considerată de o mare parte a populației a Republicii Moldova a fi parte la implementarea unor decizii politice sau influențată de factori politico-administrativi.
- Ingerințele abuzive în sfera justiției nu au căpătat un răspuns pe măsură și nu au fost sancționate prompt, nu s-au aplicat metode suficiente și eficiente pentru neadmiterea lor pe viitor.
- Modificările legislative și mecanismul de numire și promovare a judecătorilor nu au exclus totalmente influențele politico-administrative ale puterii executive.
- Activitatea Procuraturii nu corespunde exigențelor internaționale, reformele efectuate nu au exclus politizarea acestei structuri și implicarea ei conform cerințelor autorităților, nu au asigurat independența procurorilor.

Recomandări:

- Normele constituționale cu privire la numirea judecătorilor urmează a fi interpretate astfel încît să constituie o obligație de numire a judecătorilor de către Președintele Republicii și Parlament, nu un drept discreționar al acestora. Corespunzător, legislația în domeniu ar necesita prevederi mai clare și detaliate, cum ar fi stipularea concretă a motivelor pentru respingere, acceptarea principiului numirii „de drept” la expirarea termenului atribuit autorității, neimplicarea autorităților politice în promovarea și numirea în funcții de conducere.
- Justiția trebuie tratată cu adevărat ca putere separată și independentă, iar împotriva oricărei ingerințe trebuie să se reacționeze atît din cadrul sistemului, cît și din afara lui, din partea societății la general.
- Este necesară limitarea legală mai detaliată a oricărui posibilități de influență a independenței și imparțialității sistemului judiciar, precum și asigurarea pedepșirii prompte a încercărilor de ingerință abuzivă.
- Inițierea și promovarea reformei constituționale și legislative pentru revizuirea modului de selectare și numire în funcție a Procurorului General, a procurorilor de toate nivelele.
- Elaborarea și adoptarea unui Cod judiciar, care să îmbine actele legislative principale în domeniu.

**Autoadministrarea
judecătorilor (Consiliul
Superior al Magistraturii)**

Concluzii:

- CSM nu a devenit un veritabil organ independent, garant al independenței autorității judecătorești, în stare să asigure autoadministrarea judecătorilor.

- Reformele permanente afectează funcționarea CSM și realizarea adecvată a atribuțiilor acestuia.
- Există interdependențe și dublare de atribuții între CSM, Ministerul Justiției, alte autorități.
- Recentele reforme vizînd formarea CSM pot avea impact negativ, se revine la posibilitățile de control politico-administrativ al acestei autorități, prin intermediul membrilor din afara sistemului judecătoresc.

Recomandări:

- Relațiile puterii judecătorești cu exponenții puterilor legislativă și executivă trebuie să fie întreținute prin intermediul CSM.
- Majoritatea în CSM ar fi recomandabil să fie deținută de judecători, preferabil aleși de adunări ale judecătorilor.
- Departamentul de administrare judecătorească trebuie să activeze pe lângă CSM, legislația urmează a fi modificată corespunzător.

Asigurare financiară și dotări

Concluzii:

- Bugetul justiției nu corespunde necesităților și condițiilor de echitate, sursele alocate nu acoperă cheltuielile necesare, lipsa resurselor afectează activitatea instanțelor și a judecătorilor, a serviciilor auxiliare.
- Majoritatea sediilor instanțelor de judecată nu sînt adaptate rigorilor și standardelor moderne, nu asigură condiții de activitate eficiente.
- Remunerarea și protecția socială a judecătorilor și altor justițieri nu sînt corespunzătoare și racordate pe deplin cu rolul și responsabilitățile acestora.

Recomandări:

- Necesitățile financiare și materiale pentru justiție trebuie să fie asigurate cît mai cuprinzător, iar aspectele elementare legate de funcționarea instanțelor trebuie să fie acoperite plenar, în orice condiții.
- Promovarea prioritară a Strategiei de finanțare a sistemului judiciar.
- Bugetul destinat justiției trebuie să fie stabilit într-o anumită cotă procentuală din PIB, cu posibilități de extindere treptată.
- Este necesar un program investițional pentru justiție, cu termene și resurse prestabilite.

Transparență, control și responsabilitate

Concluzii:

- Mass-media continuă să înlîmpine deficiențe în accesul la informațiile despre activitatea sistemului de justiție.
- Publicul nu este informat suficient despre aspectele funcționării sistemului judiciar, despre înlîmpuirea justiției pe cauze de rezonanță, nici despre mecanismele specifice ale sistemului.
- Transparența redusă afectează credibilitatea în instituțiile de drept și alimentează presupunerile despre existența factorilor nocivi (influență, corupție).

Recomandări:

- Perfecționarea cadrului juridic privind accesul la informații.
- Colaborarea instanțelor cu mass-media, informarea publicului despre natura, scopul, limitele și complexitatea activității judiciare. Crearea paginilor web în toate instanțele judecătorești și actualizarea lor permanentă trebuie să constituie o prioritate.
- Finanțarea adecvată pentru activitățile prin care instanțele explică și conferă transparență principiilor și mecanismelor justiției în societate.
- Asigurarea funcționării birourilor de relații cu mass-media, informarea pro-activă a publicului.
- Reducerea nihilismului juridic în societate prin: instruirea juridică pentru crearea conștiinței de drept; introducerea în învățămîntul școlar și superior a instruirii juridice, în cadrul căreia să se acorde o atenție semnificativă sistemului judiciar.

Alte recomandări de perfecționare:

- Elaborarea și promovarea mecanismului de investire a tuturor instanțelor cu drept de sesizare directă a Curții Constituționale, cu participarea cetățenilor care au inițiat sesizările.
- Reformarea sistemului judecătoresc astfel încît contenciosului administrativ să i se ofere locul și rolul cuvenit - de instanță specializată.
- Inițierea dezbaterilor publice asupra elaborării și promovării unui Cod administrativ, care ar contribui la contrabalansarea puterilor în stat.
- Implementarea unor sisteme moderne de monitorizare a performanței judecătorilor și a personalului auxiliar.
- Implementarea mecanismelor de unificare a practicii judiciare.
- Abordarea novatorie și revigorarea instituției controlului parlamentar asupra executării legilor.
- Organizarea emisiunilor Radio și TV la nivel național și regional, dedicate administrării justiției în Republica Moldova, standardelor europene pentru apărarea drepturilor omului și accesului la justiție, mijloacelor accesibile de apărare a drepturilor cetățenilor.